

Wyrok z dnia 14 marca 2001 r.

II UKN 258/00

Nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował. Nie wyklucza to rozważenia, czy w konkretnym przypadku zawarciu umowy zmierzało do obejścia prawa (art. 58 § 1 KC w związku z art. 300 KP).

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie: SN Barbara Wagner, SA Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2001 r. sprawy z wniosku spółki cywilnej Małgorzaty M., Jerzego M., Iwony B., Ryszarda B. „J.” w S. z udziałem zainteresowanej Doroty Ś. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o pracownicze ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pacy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie, wyrokiem z dnia 6 kwietnia 1999 r. ustalił, że Dorota Ś. - zainteresowana w sprawie - nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia 1 stycznia 1997 r. Sąd ustalił, że zainteresowana w okresie od 5 grudnia 1994 r. do 6 stycznia 1997 r. prowadziła wspólnie z mężem działalność gospodarczą - sklep spożywczy we wsi S. Sklep mieścił się w domu, w którym zamieszkiwała wspólnie z mężem, dzieckiem i swoją matką. W wymienionym okresie zainteresowana była zgłoszona do ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą. Z dniem 7 stycznia 1997 r. zrezygnowała z prowadzenia sklepu w S.; działalność prowadził nadal samodzielnie jej mąż. W tym samym dniu Dorota Ś. zawarła umowę o pracę ze spółką cywilną „J.” Małgorzata M., Jerzy M., Iwona B., Ryszard B. w S. Umowa zo-

stała zawarta na czas nieokreślony w wymiarze ½ etatu na stanowisku pracownika fizycznego do mycia pojemników po wędlinach i mięsie. Czas pracy został ustalony na godziny od 6-tej do 10-tej. W niespełna miesiąc po zawarciu umowy o pracę Dorota Ś. wystąpiła z wnioskiem o udzielenie jej urlopu wychowawczego. Decyzjami z dnia 12 marca 1997 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. odmówił objęcia Doroty Ś. pracowniczym ubezpieczeniem społecznym oraz odmówił jej prawa do zasiłku wychowawczego. Od decyzji o odmowie objęcia ubezpieczeniem odwołała się Spółka „J.”. Sąd wezwał do udziału w postępowaniu zainteresowaną Dorotę Ś.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa o pracę zawarta w dniu 7 stycznia 1997 r. miała charakter czynności pozornej. Jej celem nie było kontynuowanie pracy, lecz uzyskanie podstaw prawnych do ubiegania się o zasiłek wychowawczy. Jako prowadząca działalność gospodarczą zainteresowana nie mogłaby uzyskać prawa do zasiłku wychowawczego. Należy przyjąć, że już w dniu zawarcia umowy o pracę miała zamiar wystąpić o zasiłek wychowawczy ponieważ między datą zawarcia umowy o pracę, a wnioskiem o udzielenie urlopu wychowawczego minęło tylko 23 dni i w tym okresie nie zaszły żadne szczególne okoliczności, uzasadniające wystąpienie o urlop wychowawczy.

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji wniesionej przez zainteresowaną w sprawie, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 16 grudnia 1999 r. zmienił zaskarżony wyrok i ustalił, że Dorota Ś. podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu od 1 stycznia 1997 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie można przyjmować pozorności zawarcia umowy o pracę w sytuacji, kiedy umowa ta faktycznie była realizowana. Z akt sprawy wynika, że zainteresowana podjęła pracę, potwierdzili ten fakt świadkowie. Skoro w wyniku zawarcia umowy o pracę doszło do faktycznego podjęcia pracy i jej wykonywania, nie można pracownikowi stawiać zarzutu korzystania z przysługujących mu uprawnień.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył kasację pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w S., zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 83 KC w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.), przez nietrafne przyjęcie, iż o pozorności umowy świadczy sytuacja, gdy „nie dochodzi do faktycznej realizacji umowy ponieważ osoba zatrudniona w ogóle nie podejmuje pracy, lecz następnie występuje o świadczenia z ubezpieczenia społecznego” oraz przez przyjęcie, iż dla oceny pozorności zawartej

umowy pozostają bez znaczenia zamiar kontynuowania stosunku pracy, czy też tylko chęć uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarty w kasacji zarzut naruszenia art. 83 KC nie jest trafny. Art. 83 KC charakteryzuje czynność prawną pozorną przez wskazanie trzech jej elementów, które muszą wystąpić łącznie: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozoru, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozoru. Złożenie oświadczenia woli dla pozoru oznacza, że osoba oświadczająca wolę w każdym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym przez nią oświadczeniem. Brak zamiaru wywołania skutków prawnych oznacza, że osoba składająca oświadczenie woli, albo nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych, albo też chce wywołać inne, niż wynikałoby ze złożonego przez nią oświadczenia woli. W uzasadnieniu kasacja kwestionuje trafność ustalenia przez Sąd Apelacyjny, że zainteresowana w rzeczywistości wykonywała zatrudnienie po zawarciu umowy o pracę. Jednak wobec podniesienia w kasacji jedynie zarzutu naruszenia prawa materialnego, wszelkie wywody zmierzające do wykazania, że stan faktyczny był inny niż przyjęto w zaskarżonym wyroku, nie mogą odnieść zamierzonego skutku. Rację ma Sąd Apelacyjny, że w warunkach kiedy po zawarciu umowy o pracę (złożeniu oświadczeń woli) pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował, nie można mówić o pozorności złożonych oświadczeń woli zawarcia umowy o pracę.

W istocie, wymienione powyżej, a także dalsze argumenty zawarte w uzasadnieniu kasacji (mianowicie o zawarciu umowy o pracę ze Spółką - na 1/2 etatu po wielu latach prowadzonej z mężem działalności gospodarczej i wystąpienie z wnioskiem już po 23 dniach świadczenia pracy - co do rzeczywistego wykonywania której kasacja zgłasza wątpliwości i zarzuty, o urlop wychowawczy i zasiłek wychowawczy), mają na celu wykazanie, że zawarcie umowy o pracę zmierzało do obejścia prawa (art. 58 KC). Kwestia ta jest jednak poza zarzutem kasacji dotyczącym naruszenia art. 83 KC. Sąd Najwyższy rozpoznaje zaś sprawę w granicach kasacji biorąc pod rozwagę z urzędu tylko nieważność postępowania (art. 393¹¹ KPC).

W świetle powyższych wywodów nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 4 ust. 1 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, według którego ubezpieczeniu społecznemu podlegają wszyscy pracownicy.

Skoro kasacja nie zawiera usprawiedliwionych podstaw należało, na podstawie art. 393¹² KPC orzec jak w sentencji wyroku.

=====